ВЕСЕЛКА

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ

РІК XXXI СІЧЕНЬ-РІЗДВО 1984 Ч. 1. (348).

ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
— й —
ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ
Співробітникам, Передплатникам, Читачам,
Їх Батькам, Виховникам і Вчителям,
всім Прихильникам і Жертводавцям
- б а ж а є —
ВИДАВНИЦТВО й РЕДАКЦІЯ „В Е С Е Л К И"

Із вертепом, з колядою
Йдем з різдвяною звіздою
Від хати до хати
Із Різдвом усіх вітати,
Заколядувати.

Б. Д.

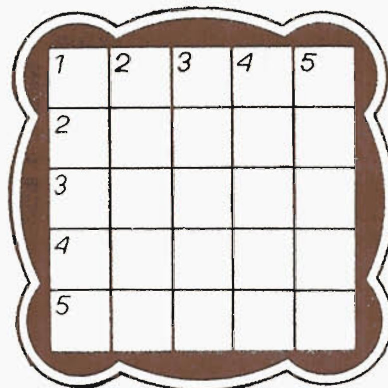

РОЗГАДАЙМО!

МАГІЧНИЙ КВАДРАТ

До порожніх піль квадрату впишіть п'ять слів кожне з п'яти буков так, щоб можна було читати їх однаково поземо і доземо.

Значення слів: 1. Чоловіче ім'я. 2. Важні особи перед весіллям і в часі весілля (по-англійському matchmakers). 3. Ім'я поета. 4. Мусить бути перед початком битви. 5. Інакше — секретар.

ЯКІ ЦЕ СЛОВА?

Б - г пр - дв - чн - й н - р - д - вс -

Вставте на місці рисок голосні — матимете початкові слова коляди.

з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця у Видавництві „Свобода" заходами Українського Народного Союзу. Редаґує Колеґія. Річна передплата становить у ЗСА — 8:00 дол. у інших країнах — рівновартність цієї суми. Для членів УНС 5.00 дол. Ціна окремого числа 75 центів. Ціна подвійного числа — 1.00 дол.

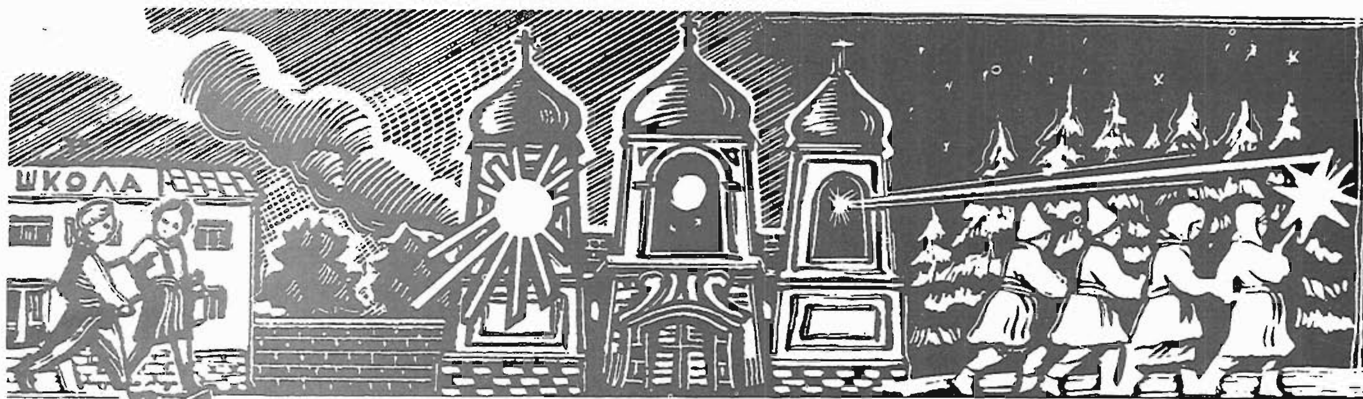
THE RAINBOW — VESELKA

ISSN 0300-6379

Обкладинка роботи Ірини Молодецької

Published monthly, except May to August Bi monthly
at Jersey City, New Jersey
30 Montgomery Street — Jersey City, New Jersey 07302
Supscription $8:00 per year UNA members $5:00 per year
Entered as Second Class at Jersey City, N. J.

Ілюстрація на обкладинці:
Ірина Молодецька — Діти-колядники

Ходить Колядка...

(Оформлення сторінки Михайла Дмитренка)

Небо у зорях, ясна погода,
Ходить Колядка, біла княгиня:
— Ой, чи є дома чесний господар,
Чесний господар та й господиня?

— Дома, не дома — в чистому полі,
Скелю лупають, тешуть там камінь,
Церкву будують: три в ній престоли,
Троє в ній вікон, три у ній бані.

Перше віконце — яснеє сонце,
Буде сіяти, буде горіти,
Щоб виростали, добрими стали,
Мудрими стали нашії діти.

Друге віконце — місяць у повні
З неба проміння чарами сіє,
Щоб виростали силою повні,
Чисті душею діти малії.

Третє віконце — зірка таємна,
Вистелить сяйвом срібну дорогу,
Щоб нею діти до Вифлеєму
Йшли поклонитись вічному Богу.

Ходить Колядка, біла княгиня,
Дзвонить піснями зоряний шлях:
— Ой, добрий вечір вашій родині!
Славен Господь наш на небесах!

Роман Завадович

З НОВИМ РОКОМ „ВЕСЕЛКА" БАЖАЄ

З новим Роком, любі діти,
Хай вам доля сонцем світить,
Хай достаток і гаразд
Цілий рік гостює в вас!

Я, сестриця ваша мила,
Вам бажаю щастя й сили,
Щоб здорові ви росли,
Добрі й чесні все були;

Щоб раділи дома вами
Ваші рідні, тато, мама,
Щоб до церкви все ви йшли,
Вірні Богові були;

В школі щоб учились гладко
Без усякого припадку,
Щоб в науці повсякчас
Вчителі хвалили вас;

Щоб книжок не забували
І „Веселку" все читали,
Щоб від неї дітвора
Вчилась правди і добра.

З О Л О Т І П І Д К О В И

(Ілюстрації Марти Гулей-Леґецкіс)

Десь далеко звідси, вже й не пам'ятаю, в якій країні, жила бідна родина в убогій старій хаті за селом.

Раз на Різдво, зараз по північі батько і мати пішли до церкви, а шестеро дітей, що не мали чоботят, залишилися вдома. Сіли вони рядком на лавці коло вікна, дивилися крізь шибку на сонні поля, вкриті снігами, і мріяли про золотого коника.

Вчора, на Свят-вечір тато розповів їм казку про золотого коника, що приносить дітям усякі дарунки.

— А чи він прийде і до нас? — питали діти, але тато не знав, що їм відповісти.

Тепер діти дивилися на засніжені поля, на зорі, що мерехтіли на небі та на вкриті інієм ялинки, що росли коло хати. Довго дивилися, виглядали того золотого коника, аж сон почав їх знемагати.

І раптом — щось застукало у двері, немов підковою. Діти схопилися, відчинили двері і побачили за порогом худу, зморену шкапу, що на ній можна було почислити всі ребра. Вона була дуже голодна, бо підняла голову і стала висмикувати солому з покрівлі, якою була покрита вся хата.

Діти пожаліли бідної конячки. Вони приклали драбину, вийшли на хату, здирали кулики з покрівлі і кидали конячці. А вона не давала себе припро-

шувати, з'їла одного кулика, взялася за другого, третього, четвертого... Їла та їла, а діти не жалували їй своєї стріхи. Вони якось не помітили, що конячка ставала щораз кругліша, повніша і жвавіша.

А коли на хаті залишилося вже небагато куликів, діти спохватилися, що скажуть їм батько і мати, як прийдуть з церкви.

А коник тим часом, ситий та бадьорий, ударив копитом об сніг, понісся подвір'ям, мов вітер, піднявся вгору і зник десь між зорями. Діти злякалися, замкнулися в хатці і заснули.

Уранці пробудили їх голоси на подвір'ї. То прийшли тато і мама і дивом дивувалися кінським слідам у снігу. А було чого дивуватися: в кожнім сліді блищала золота підкова. Дванадцять підків підняли тато і мама зі снігу і принесли до хати. Тут уже діти розповіли батькам, що тут уночі діялося.

Так віддячив дітям той чарівний коник за те, що вони пожаліли його, змилувалися над ним і дали йому їсти стріху з власної покрівлі.

Незабаром на місці тієї убогої халупки тато поставив гарну цегляну хату, а на воротах прибив дерев'яного коника, що хоче піднятися в повітря.

За журналом Світ Дитини.

———

Пояснення-словничок: **підкова** — horse-shoe; **мерехтіти** — to shimmer, to gleam; **іній** — white frost; **мріяти** — to dream; **зморений** — exhausted; **шкапа** — конячка (jade); **висмикувати** — виривати (to pull out); **стріха** — тут: thatch roof; **куль** — снiпок, яким покривають дах (sheaf of threshed straw); **покрівля** — roof; **ситий** — satisfied; **пожаліти кого** — змилосердитись над ким (to show pity); **ребра** — ribs; **халупка** — hut.

СЕМЕНКІВ СВЯТ-ВЕЧІР

(Ілюстрація Ірини Молодецької)

Було це у сам Свят-вечір 1649 року.

На вулицях Києва творилася велика метушня. Люди кудись поспішали і про щось жваво говорили. Усі крамниці, що минулих років торгували в цей день, тепер були зачинені.

Місто було чудово прибране. Вінки зі соснового віття прикрашували брами та вікна будників. Здавалося, що паперові червоні маки поміж зеленими сосновими гілками, виглядали майже живі, щойно зірвані з поля. На площах міста видніли великі таблиці: ,,Вітаємо тебе, гетьмане всієї України!. Вітаємо тебе, визволителю!'' Кожний одягав цього дня найкраще вбрання, найдорожчі прикраси. Цей день був подвійним святом для киян: усі веселились, раділи, бо мав вернутися з походу гетьман Богдан, що аж під Варшаву загнав поляків.

Тільки в домі колишнього київського полковника Кричевського було сумно. Молода ще полковниця дивилася крізь протерту від морозу шибку і плакала. Її десятирічний синок Семенко сидів біля неї та гладив її вихуділе обличчя.

— Не плачте, мамо, — казав хлопчик, — як підросту, то помщу смерть мого батька!

Почувши ті слова, Іванна Кричевська ще більше розжалилася.

— Немає з нами нашого батька, — казала. — Не піде разом з киянами сьогодні вітати гетьмана, якого любив, мов рідного батька. Уже п'ять місяців, як спочив у могилі.

— Умер як герой, мамо, в обороні рідного гетьмана. Мій батько іншої смерти і не бажав собі.

Мати ніжно гладила голівку сина. Їй стало жалко, що в такий радісний для всіх день, вона навіяла стільки суму в серце свого сина.

— Мамо, я б так хотів побачити гетьмана! Пустіть мене туди! — просив Семенко. — Піду до дядька Степана і приєднаюся до його родини.

— Іди! — сказала мати. — У дядька залишишся теж їсти кутю, бо я нездужаю і нічого сьогодні не приготовила на свято. А я нікуди не піду.

Семенко швидко вибіг на вулицю і вже забув про горе і сум. На вулиці було чути звуки музики, люди бігли до привітальної брами і кричали: ,,Їде, їде!" За юрбою побіг і Семенко. Зручно просмикнувшись крізь натовп, став біля самої брами.

На зустріч гетьманові вийшов київський митрополит з великим золотим хрестом на грудях. Коло нього стояли єпископи, новий київський полковник і багато вельмож. Маленькі дівчатка, одягнені в білі хутряні шубки, стояли рядочком і держали в руках живі квіти.

Гетьман їхав на білому коні. Такого коня бачив Семенко тільки на малюнках. Одіж гетьмана була з червоного оксамиту, вся вишивана золотом. А булава, мабуть, була також зі щирого золота, бо вся блистіла в промінні сонця. Ось гетьман зупинив коня, і митрополит поблагословив гетьмана своїм хрестом, якого той поцілував. Гетьмана вітали промовами, а наприкінці заговорив сам гетьман. Його голос звучав, наче грім.

— Я скажу коротко. Коли ви всі будете шанувати гетьманську булаву, то вона стане такою сильною, що ніякі вороги не посміють напасти на наші землі. Коли ви будете шанувати гетьманську голову, то матимете державу аж по Холм...

Гетьман згадав усіх своїх вірних друзів, що помагали йому бити ворогів. Згадав також і покійного полковника Кричевського, Семенкового батька.

— Це був мій друг, кращого від нього, мабуть, не матиму. Він визволив мене з тюрми, він врятував мені життя, віддавши в обмін своє. Коли б не він, мене сьогодні тут не було б. Скиньте шапки, кияни, і схиліть голови перед духом цього героя!

Сказавши це, гетьман перший скинув шапку. Під оклики „слава!" в'їхав гетьман у старовинний Київ, де кияни приготували йому та його війську багату кутю. А Семенко не пішов до дядька на кутю, він побіг мерщій додому, щоб розказати мамі, як хвалив великий гетьман Богдан його покійного батька.

Це був для нього найдостойніший Свят-вечір.

За Л. Тавридською

———

Пояснення-словничок: **метушня** — біганина (fuss, bustle); **торгувати** — to trade, to sell; **площа** — майдан (place); **вихуділий** — худий (thin, skinny); **помститися** — to take one's revenge; **шубка** — мала шуба (fur-coat); **натовп** — юрба (crowd, throng).

Михайло Кричевський, чигиринський, а потім київський полковник, один із найвірніших помічників гетьмана Богдана Хмельницького. Бувши зразу, як усі реєстровані козаки, під польською командою, не побоявся визволити Хмельницького з польської тюрми, а потім приєднався до повстання Хмельницького. В 1649 р. гетьман доручив йому командувати козацьким військом, яке мало стримати польсько-литовський наступ на півночі України. Тут він загинув у бою під містечком Лоєвом.

Роман ЗАВАДОВИЧ

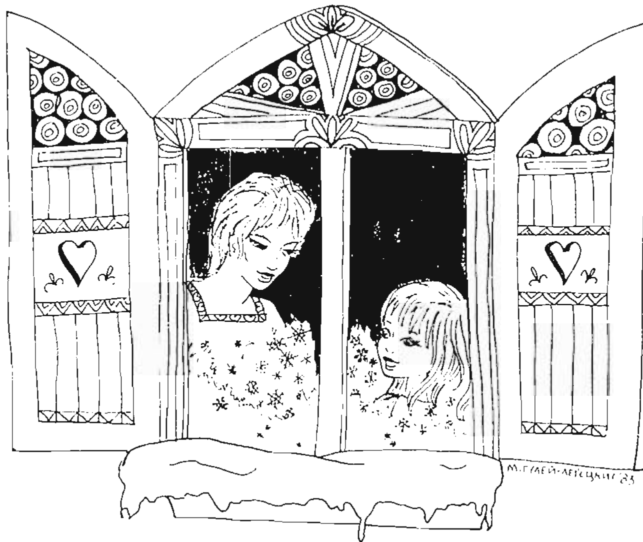
Ілюстрація Марти ГУЛЕЙ-ЛЕҐЕЦКІС

ЗИМОВА РОЖЕЧКА

Хуртовина дула,
Вітрами війнула;
Галя в теплій хаті
Котенятком вснула.

Вранці пробудилась,
В вікно подивилась,
А на срібній шибці
Рожечка з'явилась.

Рожу оглядає,
Ненечку питає:

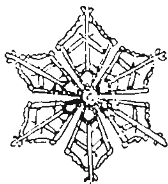
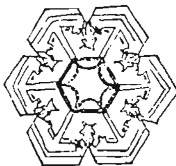
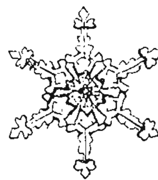
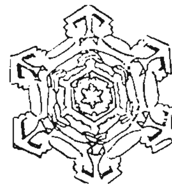
— Хто так пишно квітку
Малювати знає?

— Це дідусь, Оленко,
Сивий Морозенко,
Квіточки на шибах
Малює гарненько.

Щоб і взимку, діти,
В нудьзі не сидіти,
Надій набиратись,
Надій сподіватись.

———

Нудьга — boredoom; **війнути** — віяти, подути (to blow).

ПАМ'ЯТНІ РОКОВИНИ

На сході Европи, там, де ріки Дніпро й Дністер, де міста Київ, Львів, Ужгород, де Чорне море з півостровом Кримом — там від давніх століть живе український нарід.

Тисячу років тому український нарід створив свою могутню княжу державу. Пізніше, в половині XVII століття постала нова українська козацька держава під владою гетьманів. Український нарід мусів увесь час боронити свою державу проти різних ворогів — із сходу, з Азії набігали на Україну дикі азійські племена, з заходу йшли війнами поляки, а з півночі почав щораз частіше насуватися новий ворог — москалі.

Московські царі забажали підкорити під свою владу багаті й родючі українські землі. Почалися війни України проти московських наїзників. Дійшло до великого бою українського гетьмана Івана Мазепи з московським царем Петром І-им під Полтавою 1709 року. Бій був невдалий для України. З того часу Московщина стала щораз більше поневолювати український нарід і інші сусідні народи.

Україна була в московській неволі аж до 1917 року. Тоді в столиці Московщини Петербурзі українці, що мусіли служити в царській армії, почали революцію проти московського царя. Царську владу повалено, і поневолені Москвою народи стали творити свої власні держави. Став творити свою державу також український нарід.

Вже навесні 1917 року постала в Києві українська влада — Українська Центральна Рада. Головою держави став учений історик, професор Михайло Грушевський. Стало творитися українське військо, школи, університети, появилися українські гроші, і різні держави світу визнали Україну окремою державою.

22 січня 1918 року — 66 років тому — у Києві, на великій площі коло храму святої Софії зібралися тисячні маси народу. На всі чотири сторони світу Універсалом Української Центральної Ради проголошено, що „віднині Україна стає вільною, ні від кого незалежною суверенною державою українського народу".

Заграли радісно дзвони в усіх київських церквах, і по всьому Києву пронісся могутній спів — це співав вільний український нарід свою пісню - гимн волі.

А в той час у Московщині на місце царя прийшла нова — большевицька влада під проводом Леніна, яка зразу ж почала війну з Україною. Пам'ятний, зокрема, бій під містом Крутами 29-го січня 1918 р. — бій молоденьких українських вояків Студентського Куреня з московськими матросами.

Полягли молоді герої під Крутами, але пам'ять про них живе в українському народі. Війна тривала кілька років — большевицька Москва насилала все нові й нові війська, щоб зруйнувати українську державу, щоб знову поневолити наш нарід.

І Москва перемогла, бо Україні сил не стало. Але Україна не скорилась. В 1941 р., коли вибухла війна Німеччини проти Московщини, український нарід знову схопив за зброю — створив Українську Повстанську Армію, яка боролася і проти ворожої Німеччини і проти Москви. Проти большевиків боролася теж І Дивізія Української Національної Армії.

Тепер Україна знову в московській неволі, але наш нарід завжди пам'ятає про день 22 січня 1918 року, коли Україна проголосила себе вільною суверенною державою. І сьогодні українці святкують 66-річчя своєї державности, вшановують пам'ять 300 юнаків, що полягли в бою проти Москви під Крутами. Пам'ятають про них і українські діти, що живуть у вільних країнах світу.

Прийде час, коли розвалиться московсько-большевицька тюрма народів і Україна знову стане вільною, а український нарід стане паном на своїй власній землі.

Б. Д.

ШКОЛЯРСЬКИЙ ВЕРТЕП

(Ілюстрації і текст Едварда Козака)

Школярик:

Я малий пахолок,
Родився в вівторок, —
В середу підріс,
На грушу поліз.
У четвер, як міг,
Мамуні поміг, —
У п'ятницю рано
Книжку мені дано,
А в суботу, без клопоту,
Теплу я убрав капоту
І пішов пішком поволи
До „Рідної Школи".

Чортик:

Пощо, нащо тої школи?
Школа нас у очі коле!
Пощо вчаться різні Ікси,
Як прекрасні є комікси!?
Пощо вчаться мову знати?
Чи не краще, пане брате, —
Піф-паф, піф-паф, —
З пістолетів постріляти?!

Школярка:

Я школярка,
Я писарка,
Пишу букви, закарлючки,
Часом аж зомлють ручки.
Школа рідна
Нам потрібна,
Щоб землиця наша бідна
Мала з нас колись хосен,
Як ми в люди підростем.

Баба Яга:

Га-га-га!
Я є баба, я — Яга!
Як мітлою замету,
Школу із землі змету!

Козак:

Я козак Байбарак!
Хто тут розкудакавсь так?
Як добуду лиш шаблюку
Вражій бабі завдам муку!
Того чорта теж проганю, —
Школяриків обороню!

Циган:

Циган я є чорний,
На усе проворний.
Може з тої сварки
Я їстиму шкварки!
Дайте-но таляра,
А я — чара-мара,
Вчиню ворожбу.
Шендер-мендер, тром-та-дра,
Щоб і чортик ситий був
І ціла коза.

Коза:

Ме-е-е-е!
Хтось кликав мене?
Я коза періста,
Ані з села, ані з міста,
Ані чорна, ані біла,
Ані змерзла, ані впріла.
Школу хочу і не хочу, —
А вас всіх тут потолочу!
Ме-е-е-е!

Колядники:

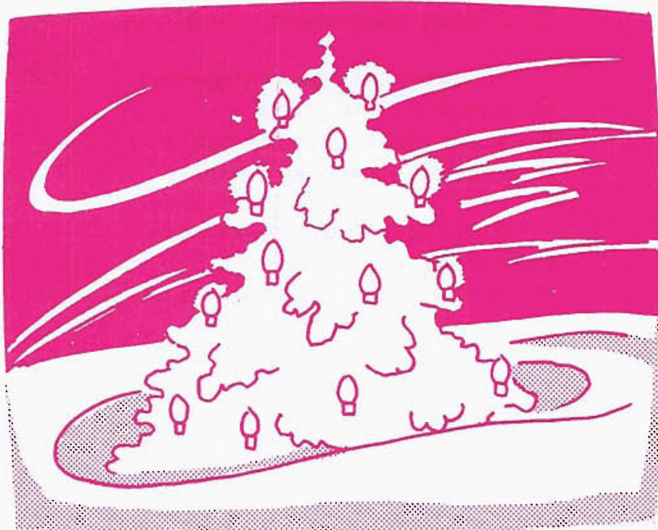
Мир у хату вам приносим,
Закінчити сварку просим!
Бо ми добру вістку маєм,
Що десь над карпатським плаєм
Народилася Надія,
Що новий гряде Месія,
Щоб кайдани тьми розбити,
А нас купно звеселити.

Всі колядують:

Нова радість стала,
Яка не бувала:
Над вертепом звізда ясна
Світу засіяла.

Текст: Світлана КУЗЬМЕНКО
Ілюстрації: Іван БРИКОВИЧ

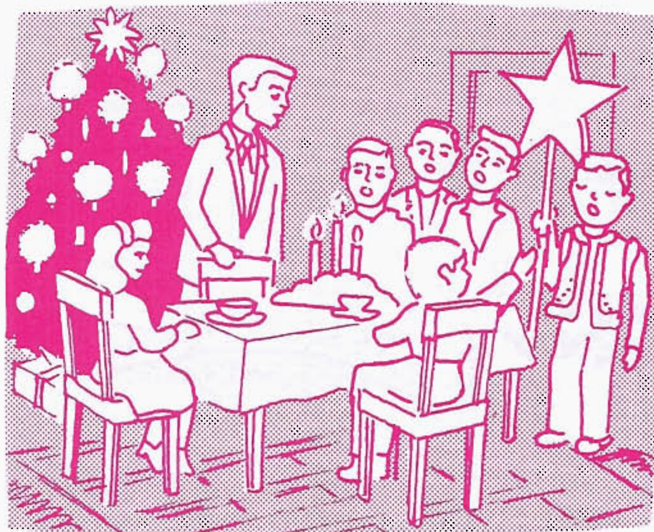
ІВАСЬ-МУДРАСЬ

Сніг мете й мете без впину.
У снігу стоїть ялина.
Кожна гілка і сучок
В сяйнім світлі лямпочок.
А чому? — І як не знати! —
Це ж Різдво іде до хати.

А сьогодні вже, до речі,
До людей прийшов Свят-вечір.
По хатах ялинка сяє.
Свят-вечірній час витає.
Засідає вже до столу.
Із родиною Микола.

Помолилася родина
І згадала Україну.
Серед страв — кутя і свічі.
За столом врочисті лиця.
Раптом! — спів побіля хати:
Пласт прийшов колядувати.

Гарно заколядували,
Мама всіх почастувала.
А як гурт вже йти збирався —
І Микола приєднався.
А зібрав той гурт Івась,
Не даремно він Мудрась!

Сучок (здрібніле від: сук) — залишок гілки на дереві або в дошці (knag, knot).

Роман ЗАВАДОВИЧ

Ілюстрація Василя ЗАЛУЦЬКОГО

ЗАЙЧИКІВ НІЧЛІГ

— Мамцю люба-мила, подивися,
Як лютує вітер за вікном!
Хто це, хто це вибіг на узлісся,
Хто по снігу стрибає смерком?

Таж це зайчик! Бідний Яць сірома!
Ну, скажи: чи не продрогне він?
Загубив шапчину десь удома,
В снігу босі ноги до колін.

А на спині ні сліду кожушка,
Ні штаняток на ніжках нема,
Не заклав навушників на вушка,
Мерзнуть пальці — це ж така зима!..

Сінешні ви відчиняйте двері,
Може прийде, крихту хліба з'їсть.
В нас тепленько, топлять до вечері,
Тож відтануть і лапки і хвіст.

А спочити покладемо гостя
В ліжко лялі, у м'якенький пух,
Щоб простуда не щеміла в костях,
Щоб йому приснився теплий луг.

— Ні, дитинко! Сіре зайченятко
Не ночує в хатці у селі —
Десь під лісом стелить собі слатки
Під голівку скибочку землі —

— А під боки скатерть сніговую
Розстеляє, підгортає сніг;
Очі й ушка сплять і враз чатують —
Ось такий то зайчиків нічліг.

Сіра скиба захистить від стужі,
Нащо шапка, чобітки, кожух?
Спиться твердо — і зима байдуже,
Сниться літо і квітчастий луг.

Тож як доля покладе на плечі
Руку без вигод і без утіх,
Він не хоче лестощів, ні печі,
Він полюбить навіть бурю, сніг.

———

Нічліг — lodging for the night; **узлісся** — outskirt of a forest; **смерком** — in the dusk; **сірома** — сіромаха (pour soul, unfortunate creature); **продрогнути** — продрижати, перемерзнути (to be chilled, frozen); **навушник** — ear-tab, ear-lap, ear-flap; **топити** (у печі) — to heat; **луг** — лука, інколи вкрита кущами (meadow); **відтанути** — to thaw out; **простуда** — cold, chill; **щеміти** — to ache; **скиба** — cob of earth; **чатувати** — to keep guard; **пестощі** — caresses, tenderness.

ПЛЯЩИНКА

(Ілюстрації Марти Гулей-Леґецкіс)

Була собі плящинка, що від першого дня свого життя почувалася нещасливою. Коли ще у фабриці скла видували її, то якийсь робітник заслабо подув і плящина вийшла не кругла, а плоска. Тому її вже не призначили на пахощі, але завезли у велику пивницю і наповнили густою риб'ячою оливою. Опісля міцно заткали її горло корком, наліпили на неї етикетку і вклали у скриню. Там вона спала багато днів.

Коли врешті розплющила очі, то побачила кімнату, в якій розходився дивний запах. Це була аптека. Плящинку поставили на довгій полиці поруч з іншими плящинками, слоїчками та коробками. Але зараз усі від неї відсунулися, мовляв, вона відгонить рибою.

Плящинка почувалася дуже погано. Їй дорікали, що її місце не тут, що вона небажана приблуда. Їй хотілося, щоб хтось її негайно купив, щоб вона могла чимскоріш піти з тієї полички. І одного дня її бажання сповнилося. Продавщиця зняла її з полиці, загорнула в м'який рожевий папір, і плящинка опинилася в пахучій торбинці якоїсь жінки.

,,Як тут приємно лежати! — думала плящинка. — Коли б тут можна мені було залишитися назавжди!"

Але їй довго не довелося лежати в торбинці. Власниця торбинки вдома розгорнула її з паперу, поставила на стіл, відіткала корок і налила олії у ложку. В кімнату вбігла маленька дівчинка з чудовими синіми очима. Побачивши плящинку, вона заплакала: ,,Я не хочу пити трану, я зараз викину цю огидну плящину на смітник!"

Плящині стало дуже прикро. Щож вона злого зробила цій дівчинці, що так її не любить? Вона принесла їй олію для її здоров'я. Плящинку поставили в холодильнику, там було їй дуже холодно. Холод вона ще стерпіла б, але різних насмішок не могла. Холодильник був повний пляшок з вином, узварами та різними ласощами. Всі вони відверталися від плящинки з олією, а вже найбільше дошкуляв їй горіховий торт.

— Кому ти потрібна? — він казав. — Наталочка ненавидить тебе і завжди, як тебе побачить, втрачає веселість.

Це була правда. Наталочка з огидливістю дивилася на плящинку. Коли мама наливала їй олію в ложку, то Наталочка з плачем ковтала її.

Одного разу тран скінчився. Плящинка легше відітхнула. ,,Тепер певно дівчинка перестане ненавидіти мене" — подумала плящинка, бо вона таки дуже полюбила Наталочку. Але порожню плящинку кинули в кошик, де було вже багато

інших пляшок, і продали вуличному торгівцеві. Торговець поклав кошик на візок і поїхав.

По дорозі говорили пляшки, що їх везуть у фабрику скла, де їх потовчуть на дрібні куски і перетоплять на скляну масу. Інші знову сперечалися, що їх везуть туди, де виробляють ліки. Ні в одно, ні в друге не хотілося попасти плящинці. Вона хотіла вискочити з воза, але всюди була вулиця, вимощена камінням, і скакати було небезпечно.

Незабаром віз виїхав за місто. Там були м'які польові дороги, а з обох боків росла трава. На одному закруті колесо попало у вибоїну, віз підскочив, а плящина вже не впала в кошик, але в траву. Ніхто цього не зауважив. У траві приємно було лежати. Сонце світило просто на плящинку та всміхалося до неї, вона відповідала йому усміхом. Але скоро усміх зник. На плящинку сідали бджоли та метелики і стали їй дорікати.

— Ти притолочила найкращий будяк, з якого ми спивали мед. Звідкіля ти взялася, завадо?

Вона згадала, що її коротке життя було завжди сумне. Ніхто ніколи не любив її, нікому вона не була потрібна. Чи не краще вже було їхати на возі до фабрики скла? Там розтовкли б її, і вже нікому не заважала б. Так серед журби і сліз пролежала вона цілий день. Надвечір знайшов її якийсь хлопчина і приніс додому.

— Може вам придасться до чого ця плящинка? — сказав, подаючи її мамі. — Я знайшов її при дорозі.

— Ще й як пригодиться! — відповіла мама. — Нуся розбила щойно пляшку на молоко.

Плящинка побачила, що хата була дуже вбога, не така, як у Наталочки. В ліжечку лежала мала дівчинка і плакала.

,,Це певно мене побачила і розплакалася. Наталочка все плакала, коли мене добували з холодильника," — подумала плящинка.

Мама хлопчика і дівчинки нагріла води і почала мити плящинку, досипаючи порошку і піску та потрясаючи нею. По якімсь часі плящинка стала чистенька, заблищала і, замість трану, запахла свіжою водою. Мама налила у неї теплого молока і подала в ліжко дівчинці. Дівчинка всміхнулася до пляшки, пригорнула її до себе і душком випила все молоко. Так робила кожного разу, коли мама подавала їй плящинку з молоком. Тепер життя плящинці змінилося, вона побачила що її люблять і тішаться нею. Вона перестала сумувати.

Без любови сумно жити навіть скляній плящині.

За Л. Тавридською

———

Пояснення-словничок: **видувати** (скло) — blow; **етикетка** — наліпка (label); **плоский** — flat; **тран** — риб'ячий жир (cod-liver oil); **відгонити** (про запах) — to smell of; **огидний** — огидливий (disgusting); **узвар** — компот; **торговець вуличний** — street vendor; **вибоїна** — dint; **вимостити** (вулицю) — to pave; **завада** — hindrance, obstacle; **бур'ян** — weed; **дорікати** — to reproach; **притолочити** — притоптати (to tread down); **душком** — в одну мить; **заблищати** — to shine.

Питання до читача. Чи можна тут порівняти плящину з людиною? В котрім реченні міститься провідна думка цієї казки?

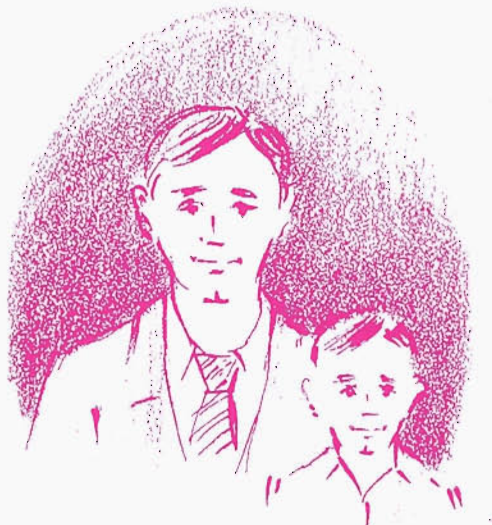
ЮРКО

(Ілюстрація Зеновія Онишкевича)

Прибіг Юрко у хату
І очі повні сліз...
— Мамуню, чом кирпатий
Такий у мене ніс?
Над ним усі жорстоко
Сміються у дворі. —
Так Юрчик синьоокий
Матусі говорив.
Тоді одну світлину
Матуся дістає,
Показує Юркові,
Питає: „Хто це є?"

— Це я... — Юрко промовив
І знову заридав,
Коли на ній знайомий
Кирпатий ніс пізнав...
Матуся чарівна,
Але всміхнулась хитро:
— Ти витри свої сльози, —
Промовила вона. —

— Поглянь ще раз. Це ж тато! ...
Всміхнувся і Юрко:
— Мамусю, він кирпатий
Також був хлопчаком?

І дітям показати
Світлину цю поніс,
Хай знають всі, що й тато
Теж мав кирпатий ніс.

Діма

———

Кирпатий — snub-nosed, pug-nosed; **світлина** — print, photo.

КАЗКА ПРО ЛЮДСЬКУ НЕНАСИТНІСТЬ

(Ілюстрація Михайла Михаловича)

Обідраний жебрак ходив від хати до хати зі старим мішком у руці. На кожнім порозі просив дати йому шматок хліба або мідяка, щоб мав за що купити їсти. Він завжди нарікав на свою долю.

— Чому люди, які доробилися майна, ніколи не є задоволені тим, що мають, але завжди бажали б мати ще більше?

Одного разу, ставши перед обідраною хатою, звернувся до людей, що проходили вулицею: — Я знаю добре господаря тої хати. Він був добрий купець і швидко забагатів. Якщо б був мудрий, то більше майна б не гарбав. Треба йому було передати підприємство комусь іншому, а решту життя провести в тишині та спокою. А що він зробив? Він почав будувати кораблі і посилав їх на море, бо хотів торгувати з іншими країнами. З тих торгів він надіявся зібрати гори золота. Але раз на морі піднялася страшна хуртовина. Вітри загнали його кораблі на підводні скелі. Кораблі розбилися, а все майно того купця проковтнули хвилі. Тепер усі його надії лежать на дні моря, його багатства пропали. А він міг жити і без кораблів щасливо і спокійно.

Після того додав: — Здається, що люди ніколи не будуть вдоволені, доки не загарбають усього світу. Але це їм ніколи не вдасться. А от, якби я мав що їсти, в що одягнутися і не мусів ходити за милостинею, я б нічого більше не бажав.

Недалеко відійшов він від тої хати, як до нього підійшла якась дивна постать. Вона сказала до нього:

— Я — Щастя. Я вже давно хочу помогти тобі, щоб ти не бідував. Давай сюди свій мішок, а я насиплю в нього діяманти. Але пам'ятай, якщо котрий діямант упаде на землю, то стане порохом. Чи ти розумієш?

— Авжеж, я розумію, — відповів жебрак. — Я не допущу, щоб хоч найменший діямант впав на землю.

— Держи мішок! — сказало Щастя. — Але я бачу, що в тебе старий мішок, тож не обтяжуй його забагато.

Жебрак був неймовірно щасливий. Він швиденько розкрив свій мішок, і до нього стали сипатися, мов горох, блискучі діяманти. Мішок ставаб дедалі тяжчий.

— Чи цього вже не досить? — спитало Щастя.

— Ще ні, — відповів жебрак.

— Чи твій мішок не прорветься?

— Нема чого боятись!

Руки жебрака почали тремтіти. Ах, якби той

потік діямантів плив вічно до моєї торби! — подумав.

— Тепер ти найбагатша людина в світі! — сказало Щастя.

— Але ти ще трохи додай! — благав жебрак. — Ще пригорщ, ще дві!

— Мішок уже повний! Ти не боїшся, що він трісне? — остерігало Щастя.

— Він витримає ще трохи. Додай ще діямантів! Бодай один!

Щастя додало жебракові ще один діямант, і в цю хвилину мішок тріс. Скарб упав на землю і перемінився в порох. Нічого не залишилося жебракові, лише порожній мішок, роздертий згори донизу.

А Щастя зникло, залишивши бідного жебрака, що ганив ненаситних людей, які ніколи не задовольняються багатством.

Подав М. М.

——————

Пояснення-словничок: **ненаситність** — insatiability; **обідраний** — in tattered clothes; **(за)гарбати** — to seize, to take possession; **обтяжувати** — to overburden; **підприємство** — business; **хуртовина** — тут: морська буря, шторм (storm); **хвиля** (не мішати з хвилиною) — wawe; **милостиня** — alms; **пригорщ** — double handful; **підводний** — under-water; **проковтнути** — to swallow.

СКАРБИ ЗЕМЛІ

Учитель говорив про скарби в землі і згадав також про копальні соли. Олесь не дуже пильно уважав.

— Олесю, — питав учитель, — тепер скажи, звідки люди беруть сіль.

— З крамиці! — відповів Олесь.

ПОСТУП

[illegible] потім поліпшення, покращання, удосконалення. Коли порівняти життя людей в давнину і тепер, то побачимо, що в ньому на кожнім кроці видно сліди поступу.

[illegible] різнилося від тварин. Люди жили в печерах, одягалися в шкури тварин, їли сирові харчі. Але там, де не було скель, печер, люди мусили подума[illegible] заслону від вітру. Потім придумали побудувати решту стін, покрівлю, і так постала хата — з дерева, чи глини, чи каменю. Сьогодні бачимо „хати" на [illegible] Оце називається поступ у будівництві.

В давнину людина мандрувала з одного місця до другого або навіть з одного краю до другого, власними ногами. Коли вона мала щонебудь з собою, то носила його в руках [illegible] зразу клали тягар на два дручки, горішні кінці дручків тримали в руках, а долішні волочили по землі. Можливо, що теж підкладали під тягар [illegible] різали колоди на тонші кружки, і так постала думка про перше колесо. З колеса до воза дуже проста дорога. Однак людина не задовольнилася тим, що [illegible] з'явилися вози, що їх порушує пара, потім газоліна, врешті електрика. На тім не кінець, бо коли такий віз піднявся в повітря, то став літаком. Тепер є літаки різних родів, [illegible] Це поступ у розвитку шляхів сполучення — комунікації.

Зразу люди їли дикі овочі, коріння та м'ясо убитих звірів. Люди побачили, що є деякі роди [illegible] мають їстівний корінь. Люди почали копати землю і спушувати грунт сухими гілляками, а потім придумали соху, з якої постав теперішній плуг. [illegible] розростатися. Так постало рільництво і городництво. Люди помітили, коли доглядати дикі овочеві дерева, пересаджувати їх або щепити, то вони дають більші і смачніші овочі і ягоди. [illegible]

Так само люди навчилися приручати деякі досі дикі тварини. При оселях людей з'явилися собаки, коти, кури, гуси, корови, коні, вівці тощо. Одні [illegible] ко, шкіру, вовну, навіть кості, з пасік — мед. Так постало годівництво тварин.

В давнину люди ще не знали ні ножа, ні сокири,

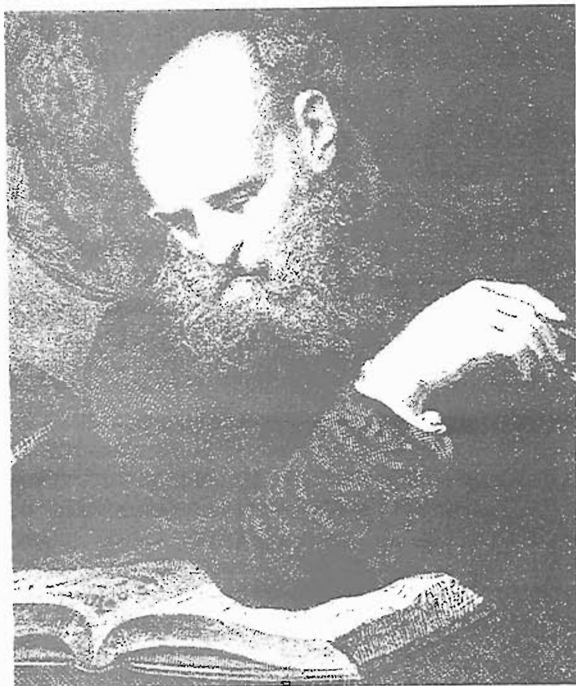
Миколай Коперник, астроном.

ні молотка, ні пилки. Але згодом вони спостерігали, що з твердих камінців з гострим вістрям можна [illegible] Минули віки і люди навчилися обробляти металі — оливо, мідь, залізо. Тепер ми бачимо, які незвичайні інструменти з металю стоять на послузі людям, [illegible] ють робітники під проводом інженерів. Це поступ у технології.

У варварські часи людей ще не було багато. [illegible] розросталися в роди і племена, де люди були подібні одні на одних виглядом, рисами обличчя, мовою, звичаями та способом життя. Племена змагалися за право користуватися тими землями, [illegible] зброю для оборони, для нападу і на полювання. То були довбні-булави, дерев'яні списи, а далі луки, що їх згодом заступили рушниці, мечі, шаблі, [illegible]

На лихо, поступ у зброєнні допровадив до кривавих, жорстоких воєн, зразу між племенами, потім між народами на суші, на морю і в повітрі. Від [illegible] вимирають тисячі і мільйони людей, не враховуючи тих, що гинуть від злочинців. За такий „поступ" людство платить страхітливу ціну теперішньої техніки.

Правда, є народи, що [illegible] висні, грабіжницькі, що нападають на чужі країни і поневолюють досі вільні народи. Вони подібні до

Ґелілео Ґалілеї, фізик, механік, астроном

Ісаак Нютон, фізик і астроном.
Відкрив світлові закони

вовків, що не можуть жити без убивання інших тварин.

Тут ми вибрали лише кілька прикладів, що таке поступ. Можна б згадати ще модерне лікування хворих, розбудову одежевого промислу від стародавніх кужелів і домашніх ткацьких варстатів аж до великих фабрик-ткалень, що тчуть прерізного роду тканини, видавання книг новою друкарською технікою, розвиток шкільництва від дитячих садків до університетів і под. Не думаймо, що участь у поступі беруть усі люди. Поступ завдячуємо передусім ученим дослідникам, винахідникам, відкривцям таємниць, як Ґутенберґ — батько друкарства, Коперник — проголосив у науці твердження про існування соняшної системи, Фултон — винайшов парову машину, Едісон — винахідник у ділянці електрики, Рентґен — відкрив промені радіяції (екс-рей); Марконі — удосконалив радіо і под.

Пояснення-словничок: **поступ** — progress; **сировий** —сирий (uncooked, raw); **волочити** -волокти (тягнути); **дручок**-жердина (stake); **колода** — block; **кружок** — disc; **спушувати** (землю) — to loosen; **соха** — давній дерев'яний плуг; **приручити** (тварин) — to domesticate; **вістря** — edge; **приладдя** — device; **олово** — tin; **мідь** — cooper; **плем'я** — tribe; **довбня** — mace; **ратище** — spear, staff; **таран** — battering - ram; **пожадливий** — greedy; **винахідник** — inventor; **кужіль** — частина пристрою в виді кілка, на який намотують пряжу (distaff).

ГОРОБЕЦЬ ТА МУХА НА СУДІ

(Китайська казка)

— Мухо, ти не маєш сорому, — сказав горобець, — ти сідаєш на страву навіть самого короля.

— Ти ще більше безсоромний, — відповіла муха. — Ти крадеш людям зерно, поки ще зберуть збіжжя з поля.

Посварилися горобець з мухою і пішли на суд. Суддями були пугач і сова.

— Горобець більший злочинець, — сказав пугач, — він обкрадає хлібороба, що тяжко працює наріллі. Зв'яжіть горобця!

Судові слуги, крук і дятель, зв'язали горобця. А муха так втішилася, що почала терти лапку до лапки. Горобчик хотів утікати, але не міг розпустити крил, бо був зв'язаний, а тільки скакав на одному місці.

Тоді відізвалася сова:

— Я думаю, що муха більший злочинець. Вона сідає на молоко, робить його нечистим, від чого діти можуть захорувати; не дає їм спокійно спати, сідає на личко або лізе в очі. А горобчик робить невеличку шкоду, коли дзьобне собі на полі кілька зеренець збіжжя. Зате він залишається з людьми на всю зиму і розвеселює їх своїм цвірінканням та нагадує, що зима мине і настане весна.

Пугач кивнув головою, що сова говорить правду. Тоді горобця розв'язали, а муха втекла. Але з того часу горобчик не ходить, а скаче. І так само роблять горобці на всім світі. А муха, хоч програла справу в суді, то, треба чи не треба, тре лапку до лапки. І так роблять усі мухи.

Тим часом пугач і сова видали такий вирок:

— Мух треба нищити, а горобцям сипати взимі зерно і кришинки хліба.

А горобець, як стріне муху, а вона вчас не втече, то він її з'їсть.

Пояснення-словничок: **сором** — стид (shame); **безсоромний** — shameless; **пугач** — hornowl; **дятель** — woodpecker; **злочинець** — criminal; **обкрадати** — to rob; **хлібороб** — ploughman, peasant; **вирок** — sentence.

Текст: Роман ЗАВАДОВИЧ

Ілюстрації: Іван БРИКОВИЧ

Гоца драла

Гоца борщика зварила,
Всмак кутю засолодила.

Просить ґнома: „Ти прибудь
І різдвяним гостем будь!"

Вийшов ґномик: чи над бором
Вже на небі сходять зорі?

Ґномик в борі зчудувався:
Гамір-шум якийсь роздався.

Бачить, що з усіх сторін
Звірі йдуть в сосновий бір.

На галяві поставали,
Стиха ґнома запитали:

„Чи зійшла вже зірка та
І різдвяна і свята?"

Ґном поглянув: „Ось вона,
І хвостата і ясна!"

Звірі, як її уздріли,
То неначе заніміли...

І потому, мов людина,
Всі упали на коліна.

І вклонились в ту хвилину
Аж туди, до Вифлеєму.

Гоца ж вийшла перед хатку,
Заспівала там колядку.

Бір — сосновий старий ліс; **галява** — галявина, не заросле деревами місце в лісі (clearing in the forest).